

Asia: VN/15285/2021

HE laiksi osatyökykyisten työllistymistä tukevan erityistehtävayhtiön perustamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

2 §. X Oy:n tehtävät ja toimiala

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että yhtiön tulisi toimia tuloksellisesti, mutta sen ensisijaisena tavoitteena ei olisi tuottaa liikevoittoa. Toimintaa tulisi ehdotuksessa harjoittaa niin, ettei se vääristä kilpailua. Momentissa säädettäisiin myös, että yhtiön tuottamien palveluiden hinnoittelun tulee olla markkinaehtoista. Onko teillä tähän lausuttavaa?

Subventoidun valtion osakeyhtiön toiminnan ei pidä vääristää kilpailua sen enempää suhteessa yrityksiin kuin kolmannen sektorin toimijoihin. Toisaalta kaikkein vaikeimmin työllistyvien työllistäminen ja tuloksellinen toiminta on haasteellinen yhdistelmä hinnoittelun kannalta. Jos työkyvyssä ja osaamisessa on vajeita ja puutteita, palvelun kysyntää voi olla vaikea kasvatettua, jos palvelu hinnoitellaan samalle tasolle esimerkiksi muiden vastaavaa palvelua tuottavien yritysten kanssa. Kilpailuvääristymistä ei poista markkinaehtoinen hinnoittelu, vaan kilpailuetua voi syntyä esimerkiksi valtiolta korvattavien osatyökykyisten palkkakustannuksien kautta. Tärkeää on myös miettiä X Oy:n toimiala tai palvelutehtävä, jotta sitä ei perustettaisiin alalle, jossa jo muutoinkin on paljon kilpailua. Yhtiön toiminnan pitää olla avointa ja myös kansalaisille läpinäkyvää.

Pykälän 5 momentissa säädetään, että yhtiö tuottaa EU:n valtioneuvoston päätöksessä tarkoitettuja yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin tarkoitettuja palveluja (SGEI) ja että siihen sovelletaan lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016). Onko teillä tähän lausuttavaa?

Ei lausuttavaa.

3 §. Yhtiön toiminnan kohdistuminen

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yhtiön työllistettävien kohderyhmästä. Onko teillä tähän lausuttavaa?

Osatyökykyisten määritelmä on rajattu julkisen työvoima- ja yrityspalvelulain mukaiseksi ja erityistehtävayhtiön asiakkaaksi voi päästä vain niillä kriteereillä. Jos ja kun tavoitteena on laajalaisesti osatyökykyisten ja myös 'työmarkkinoiden ulkopuolella' olevien työllistäminen, olisi määritelmää syytä laajentaa. Palveluun ehdolle pääseminen edellyttää työnhakijaksi rekisteröitymistä, mikä jo itsessään voi olla monelle haasteellista.

X Oy:n kohderyhmän/osatyökykyisen määrittäminen tulee tehdä selkeäksi ja yksiselitteiseksi, jolloin määrittelyssä ei tulisi tulkinvaraa eri tahojen ja eri alueiden välillä. On myös määriteltävä yritystoiminnan tavoitteet eli mihin X Oy pyrkii työllisyystoiminnallaan. Tavoitteen asettelu tulee ohjaamaan myös kohderyhmän valintaa. Esimerkiksi jos tavoitteena on työllistää osatyökykyisiä avoimille työmarkkinoille xx% vuodessa, niin tällöin mieluummin otetaan X Oy:n töihin parempikuntoisia osatyökykyisiä.

Pohdittava on myös, että leimaako X Oy:ssä työskenteleminen työnhakijan työmarkkinoilla. Yhtiön työllistämistoiminta tulee kattaa koko Suomi, myös pienemmätkin paikkakunnat, ja yhtiön tulee varmistaa osatyökykyisten työntekijöiden osaava työn johto, valvonta ja ohjaus eri alueilla.

Mahdollinen kohderyhmä huomioiden oletettavaa on, että poissaolojen määrä on normaalia suurempi. Tämä kannattaa huomioida yhtiön toiminnassa. Osatyökykyisen osaamisen kehittämiseen ei ole otettu lakiehdotuksessa kantaa lainkaan esimerkiksi oppisopimuksella osatutkinnon suorittaminen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että työ- ja elinkeinotoimisto valitsisi kohderyhmäkriteerit täyttävistä työnhakijoista ne, jotka asetettaisiin ehdolle yhtiön palvelukseen. Yhtiö voisi rekrytoida palvelukseensa ainoastaan tästä ehdolle asetettavista henkilöistä työllistäessään osatyökykyisiä. Onko teillä tähän lausuttavaa?

Esityksen mukaan ainoastaan keskitetty TE-toimisto päättää erityistehtäväyhtiölle ehdolle asetettavista osatyökykyisistä henkilöistä eikä muilla tahoilla ole mahdollisuutta ohjata ehdokkaita yhtiön palveluun eikä suoraan edes TE-toimistolle. Ehdokkaita voidaan ainoastaan ohjata henkilöitä hakeutumaan TE-toimistoon palvelutarpeen arvioimiseksi. Malli on hyvin jäykkä ja monopolinomainen.

Merkittävä osa osatyökykyisistä kuuluu työllisyyden kuntakokeilujen kohderyhmään ja heidän palvelunsa on kuntien järjestämisvastuulla. On hyvin erikoista, että tätä ei ole otettu huomioon asiakasohjauksessa erityistehtäväyhtiölle. Esitetty malli tuottaa päällekkäistä, kerroksellista ja moninkertaista arviointia. Paras asiantuntemus on tältä osin palveluprosessin haltijalla. Mitä kauemmaksi arvionti siirtyy (myös fyysisesti), sitä suurempi riski on arvioinnin epäonnistumisesta.

Esityksessä ei millään tavalla viitata tulevaan työvoimapalvelu-uudistukseen, jossa vastuu työnhakijoiden palvelusta on siirtymässä kokonaan kunnille. Missä on on keskitetty te-toimisto, joka tekee päätöksiä asiakasohjauksesta v. 2024?

Mikä olisi perustettavalle erityistehtäväyhtiölle sopiva nimi?

.

Ei lausuttavaa.

Muita huomioita ja kommentteja esitysluonnoksesta

Onko teillä muuta lausuttavaa?

Osatyökykyisten työllistämiseen tarvitaan konkreettisia tekoja. Esitetty erityistehtäväyhtiö on yksi mahdollisuus ja malli, miten työllistämistä voitaisiin aidosti edistää. Pahimmillaan Laki X-nimisestä yhtiöstä jää haaleaksi varjoksi Ruotsin Samhall -mallista, mikäli esitetyt osallistujamäärät jäävät vähäisiksi ja rajautuvat valtakunnallisesti vain muutamille alueille.

Lain ehdotetaan tulevan voimaan 1.1.2022. Tämä on ristiriidassa työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskevan lakiesityksen voimaantulon kanssa. Näiden lakien voimaantulo on oltava samanaikaisesti eli aikaisintaan 2.5.2022, muutoin erityistehtäväyhtiön töistä kieltäytyminen tai irtisanoutuminen voisi johtaa korvauksettomiin määräaikoihin alkuvuodesta.

Yhdyspinnat vireillä oleviin muihin lakimuutoksiin kuten palkkatukiuudistus, jäävät vielä hämärän peittoon.

Heikkilä Aleks
Äänekosken kaupunki

Hytönen Riikka
Äänekosken kaupunki